

Afrapportering KKR Sjælland

Centrale udmeldinger 2015

Børn og Unge med alvorlig synsnedsettelse

Indhold

1. Baggrund for afrapportering	3
1.1 Grundlag for afrapportering	3
1.2 Opbygning af afrapportering	5
1.3 Målgruppen	5
2. Samarbejde kommunerne imellem	7
2.1 Højt specialiserede kommunale indsatser og tilbud	7
2.2 Kommunale samarbejder og tværkommunale samarbejdsaftaler	9
2.3 Kommunernes udfordringer til sikring af højt specialiserede indsatser og tilbud	9
3. Synscenter Refsnæs – de lands- og landsdelsdækkende funktioner.....	10
3.1 Kommunernes samarbejdsaftaler med Synscenter Refsnæs.....	11
3.2 Synscenter Refsnæs – det nødvendige baggrundstæppe for de kommunale samarbejder	12
3.3 Udfordringer i samarbejdet – kommuner og Refsnæs imellem.....	12
4. Sammenfatning	13
4.1 Perspektiver på udfordringer og anbefalinger i det fremtidige samarbejde	14

1. Baggrund for afrapportering

Den 1. november 2014 udsendte Socialstyrelsen en central udmelding for børn og unge med alvorlige synsnedsættelse. Formålet med den centrale udmelding er at sikre den nødvendige koordination og planlægning af de højt specialiserede indsatser og tilbud i målgruppen for børn og unge med alvorlige synsnedsættelser på tværs af kommuner og regioner, jævnfør Central udmelding side 2. Baggrunden for den centrale udmelding var en bekymring om, hvorvidt der i fremtiden vil være et tilstrækkeligt udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud på det mest specialiserede specialundervisningsområde til målgruppen, idet en evaluering af kommunalreformen viste, at kommunerne i stigende grad prioriterer at yde sociale tilbud og specialundervisning til borgerne i eget lokalområde i stedet for at benytte specialiserede tilbud i regioner og andre kommuner, jævnfør Central udmelding side 3.

I den centrale udmelding henvises til § 9 i bekendtgørelse om rammeaftaler på det sociale område, hvorefter kommunalbestyrelserne og regionsrådet i hver region skal behandle udmeldingen i det eksisterende rammeaftale-regi. Denne afrapportering er resultatet af behandlingen rammeaftale-regi. Den regionale rammeaftalestruktur er et formaliseret samarbejde mellem de 17 kommuner og Region Sjælland.

1.1 Grundlag for afrapportering

Denne afrapportering er resultatet af flere fortløbende, fælles processer i rammeaftale-regi:

1. Workshop i rammeaftale-regi om forpligtende samarbejde på synsområdet, afholdt december 2014

2. Region Sjællands og kommunernes besvarelse af udsendte spørgeskemaer, forår og sommer 2015

3. Ekspertpanels behandling af de indsendte besvarelser fra kommuner og Region Sjælland, september 2015

Alle tre ovenstående processer, som er pågået trinvis siden den centrale udmelding i november 2014, udgør således det samlede datagrundlag for denne afrapportering, og kan dermed også danne grundlaget for vurdering af behov for fremtidige initiativer til sikring af et tilstrækkeligt udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud for målgruppen.

Workshop, afholdt december 2014

Som opstart til arbejdet med den centrale udmelding, blev der i december 2014 afholdt en workshop om forpligtende samarbejde på synsområdet med deltagelse af bestillere og udbydere fra kommunerne i region Sjælland. Formålet med workshoppen var - med baggrund i et fælles overblik over udbud og anvendelse af indsatser og tilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse - at drøfte behov og muligheder for et styrket samarbejde og koordinering. På workshoppen drøftede udbydere og bestillere på synsområdet tilbud, behov og muligheder for samarbejde inden for målgruppen, jf. Socialstyrelsens formålsbeskrivelse for den centrale udmelding.

På workshoppen var indledningsvis oplæg fra Socialstyrelsen om indholdet i den centrale udmelding og fra rammeaftalesekretariatet om processen ift. den centrale udmelding i region

Sjælland. Efterfølgende var der gruppearbejde, hvor nedenstående spørgsmål, med udgangspunkt i spørgsmålene i den centrale udmelding, blev drøftet:

- Hvilke indsatser/tilbud der er i regionen med udgangspunkt i oplæg fra udbyderne?
- Hvilke indsatser/tilbud der anvendes i regionen med udgangspunkt i oplæg fra bestillerne?
- Hvilke tilbud/indsatser der mangler for at opfylde behovene på området?
- Snitflader/samarbejder mellem kommunerne og i forhold til de lands-/landsdelsdækkende tilbud?
- Behov for særlige tiltag til sikring af tilstrækkelige udbud af indsatser/tilbud?

Anbefalinger og konklusioner fra gruppearbejderne på workshoppen indgår som datamateriale i denne fremstilling.

Udsendelse og besvarelse af spørgeskemaer, medio 2015

Rammeaftalesekretariatet har i henhold til udmeldingen udarbejdet et spørgeskema, som er blevet udsendt til Region Sjælland og kommunerne i regionen primo 2015. 17 ud af regionens 17 kommuner har svaret på spørgeskemaet. Herudover har Region Sjælland besvaret spørgeskemaet.

Spørgeskemaet var opbygget med udgangspunkt i Socialstyrelsens skabelon, jævnfør bilag 2 til udmeldingen, og derfor inddelt i følgende fire temaer:

1. Målgruppen
2. Højt specialiserede indsatser og tilbud
3. Udfordringer i forhold til sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud
4. Tilrettelæggelse og koordinering af de højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen

Spørgeskemabesvarelserne indgår som datamateriale i denne fremstilling.

Kommunerne har i besvarelserne ikke angivet et fast pladsantal på de enkelte tilbud, fordi de forskellige tilbud udbyder mange forskellige indsatser.

Behandling i ekspertpanel, september 2015

Besvarelserne på de udsendte spørgeskemaer er slutteligt blevet behandlet i et regionalt ekspertpanel med deltagelse af synseksperter fra kommuner, repræsentant fra Synscenter Refsnæs og repræsentanter fra rammeaftalesekretariatet. Herudover drøftede ekspertpanelet fremtidige indsatsområder i forhold til at sikre den nødvendige koordination og planlægning af de højt specialiserede indsatser og tilbud i målgruppen.

Ekspertpanelet pointerer, at kommunernes besvarelse af det udsendte spørgeskema er en beskrivelse af et øjebliksbillede for den enkelte besvarer. Den efterfølgende behandling i ekspertpanelet og den tidligere afholdte workshop inddrager erfaringer fra et længere tidsperiode og med et bredere fælles perspektiv.

1.2 Opbygning af afrapportering

Efter anbefaling fra ekspertpanelet er denne afrapportering opbygget således at der i første del gives en baggrund og grundlag for denne afrapportering – herunder beskrivelse af målgruppen.

Anden del omhandler kommunernes anvendelse af højt specialiserede tilbud og indsatser, kommunernes indbyrdes samarbejde og de udfordringer, der knytter sig hertil.

Tredje del af afrapporteringen er en beskrivelse af det højt specialiserede tilbud Synscenter Refsnæs. Herunder beskrivelse af Synscenter Refsnæs' særlige funktion og ydelser i forhold til målgruppen som lands- og landsdelsdækkende tilbud, - samt en beskrivelse af hvilke ydelser der, ifølge ekspertpanelet, fortsat *skal* varetages og udbydes af Synscenter Refsnæs for at kommunerne kan sikre den nødvendige kvalitet i de højt specialiserede indsatser, sådan som den centrale udmelding lægger op til. Slutteligt indeholder denne del en beskrivelse af udfordringer i samarbejdet Synscenter Refsnæs og kommunerne imellem.

Fjerde og sidste del af afrapporteringen vil være en sammenfatning af de beskrevne udfordringer, samt hvordan udfordringerne søges løst i de fremtidige samarbejder.

1.3 Målgruppen

I dette afsnit er opstillet opgørelse over målgruppen i region Sjælland. Opgørelsen er lavet med udgangspunkt i kommunernes tilbagemeldinger i de udsendte spørgeskemaer.

I den centrale udmelding inddeles målgruppen i to delmålgrupper:

- Børn med alvorlig synsnedsættelse
- Børn og unge med sammensatte vanskeligheder

Ekspertgruppen udtrykte bekymring for om den nuværende definition af målgruppen er bred nok, idet målgruppen kun omfatter børn og unge med *alvorlig* synsnedsættelse. Der er en gruppe af børn og unge med synsnedsættelse, som ikke går under betegnelsen alvorlig, men som alligevel har brug for specialindsatser, der af ekspertpanelet vurderes at være så unikke, at det er svært at opretholde kompetencegrundlaget lokalt.

I kommunernes egne opgørelser i de udsendte spørgeskemaer, fordelte registreringerne sig således:

Målgruppe	Børn i almene tilbud	Børn i segregerede tilbud	Samlet antal børn i målgruppen
Vordingborg	3	0	3
Sorø	4	4	8
Roskilde	3	5	8
Ringsted	6	10	16
Næstved	5	9	14
Lejre	3	0	3
Guldborgssund	3	2	5
Greve	0	6	6
Faxe	1	6	7

Slagelse	0	5	5
Holbæk	8	2	10
Køge	4	3	7
Solrød	1	1	2
Lolland	1	6	7
Stevns	2	2	4
Odsherred	1	3	4
Kalundborg	1	4	5
Samlet	46	68	114

Ifølge opgørelse fra Synsregistret, 1. januar 2014, var der i de 17 kommuner i regionen registreret 23 børn og unge med isoleret synshandicap, 43 børn og unge med sammensatte vanskeligheder, mens 15 børn og unge var registreret som datafejl/ under udredning. Altså i alt 81 børn var registreret i Synsregistret den 1. januar 2014, jævnfør bilag 1 til den centrale udmelding.

Idet der er afvigelser i antallet af børn og unge, som er angivet i kommunernes svar på det udsendte spørgeskema og udtræk fra Synsregistret fra 1. januar 2014 (bilag 1 central udmelding), må tallene i skemaet ovenfor være forbundet med en vis usikkerhed. Afvigelserne mellem opgørelsen af kommunernes angivelser af børn og unge i målgruppen og opgørelsen fra Synsregistret antages at være udløst af flere faktorer:

- Der kan være dobbeltregistreringer, hvis både handlekommunen og betalingskommunen har svaret for de samme børn/unge
- Tidsfaktor. Udtrækket fra Synsregistret, som der henvises til, er foretaget den 1. januar 2014 og kommunernes indberetninger i forbindelse med udsendelse af spørgeskemaer er fra medio 2015
- Spørgsmålene som kommunerne har svaret på i henhold til målgruppen har vedrørt, hvilke tilbud den unge har været i (alment eller segregeret), og *ikke* kun om de unge kun har haft svær, isoleret synsnedsættelse eller alvorlig synsnedsættelse med yderligere funktionsnedsættelser, som er den sondring der findes i den centrale udmelding og i Synsregistrets udtræk

Usikkerhedsfaktorerne og afvigelserne i registreringer, og opgørelsen af antallet af unge i delmålgrupperne, gør at videre behandling af ovenstående data skal gøres med forbehold.

Overordnet viser den samlede opgørelse af kommunernes svar, og udtræk fra Synsregistret, at der i regionen er en klar overvægt af børn og unge med multiple handicap (Børn og unge med sammensatte vanskeligheder) i forhold til børn og unge, som er omfattet af Socialstyrelsens første målgruppe (Børn med alvorlig synsnedsættelse, som ikke har sammensatte vanskeligheder). Endvidere viser den samlede opgørelse af målgruppen også en overvægt af børn og unge i segregerede tilbud. For både registreringer i Synsregistret og typen af tilbud (almen eller segregeret) kan man på et overordnet niveau konkludere at der er ca. dobbelt så mange børn og unge med henholdsvis sammensatte vanskeligheder og i segregerede tilbud, som der er børn og unge uden sammensatte vanskeligheder og i almene tilbud.

2. Samarbejde kommunerne imellem

2.1 Højt specialiserede kommunale indsatser og tilbud

I nedenstående skema er der oplyst en oversigt over de sjællandske kommuners anvendelse af højt specialiserede kommunale tilbud¹, og hvad de enkelte tilbud anvendes til ifølge kommunerne selv. Dette er en konkluderende og overordnet opsamling, så enkelte tilbud er udeladt. De enkeltstående tilbud der er udeladt i skemaet nedenfor er kommunale synskonsulenter, forskellige kommunale specialbørnehaver og skoler, samt center for handicap og psykiatri. Herudover skriver én kommune at de anvender Center for døvblindhed og høretab/ Ålborgskolen til en række forskellige indsatser, mens en enkelt kommune anvender IBOS (Københavns Kommune) vedrørende specialrådgivning omkring inklusion. Ud over de kommunale tilbud anvendes tilbud på Synscenter Refsnæs (afsnit 3.)

Tilbuddets navn:	Driftsherre:	Anvendes ifølge kommunernes besvarelse i spørgeskemaer til ² :
Synscentralen	Vordingborg Kommune driver Synscentralen. Synscentralen er et tværkommunalt samarbejde mellem kommunerne Vordingborg, Næstved, Guldborgsund og Lolland Kommune (Abonnementsaftale: samarbejds- og leveringsaftale mellem kommunerne)	IKT – Understøttelse Sproglig indsats ADL, Orientering og Mobilitytræning Læring/ Udredning Specialrådgivning omkring inklusion Alternativ kommunikation
CSU – Slagelse (Center for specialundervisning)	Slagelse Kommune. (Abonnementsaftale: samarbejde mellem Odsherred, Holbæk, Kalundborg, Ringsted, Sorø, Slagelse)	IKT – Understøttelse Sproglig indsats ADL, Orientering og Mobilitytræning Læring/ Udredning Specialrådgivning omkring inklusion Alternativ kommunikation
SCR Kommunikation (Specialcenter Roskilde)	Roskilde Kommune er driftsherre.	IKT – Understøttelse Sproglig indsats

¹ I region Sjælland forstås "Højt specialiserede tilbud" ud fra følgende tre kriterier: 1) Den målgruppe der betjenes, 2) De faglige kompetencer der er tilstede i tilbuddet og 3) Få udbydere på området

² Det er vigtigt at påpege at skemaet er en opsamling af hvad kommunerne har skrevet at tilbuddene anvendes til i spørgeskemaerne, og derfor er udtryk for et øjebliksbillede, som ikke er udtømmende eller dækkende for hvad tilbuddene leverer. F.eks. oplyser SCR Kommunikation under gennemgangen i ekspertpanelet at de også leverer Læring/ Udredning, Specialrådgivning omkring inklusion og Alternativ kommunikation

	(Abonnementsaftale med Greve, Køge, Solrød, Lejre, Stevns og Roskilde)	ADL, Orientering og Mobilitytræning

I nedenstående skema kan man se en opsamling af kommunernes besvarelse af, hvilke indsatser og tilbud som de enkelte kommuner anvender i forhold til hele målgruppen. Dette er en konkluderende og overordnet opsamling så enkelte tilbud og indsatser er udeladt.

Højt specialiserede indsatser for hele målgruppen:	Tilbud hvorfra indsatserne, ifølge kommunernes besvarelse i spørgeskemaerne, rekvireres:
IKT-understøttelse	Langt størstedelen af kommunerne anvender primært tilbud i egne kommuner eller i kommuner med hvem der er indgået samarbejdsaftaler. Enkelte kommuner angiver, at de rekvirerer andre kommuners synskonsulenter – enkelte kommuner rekvirerer indsatser og botilbud fra en kommune i hovedstadsområdet.
Sproglig indsats	Alle kommuner anvender primært tilbud i egne kommuner eller i kommuner med, hvem der er indgået samarbejdsaftaler med. En kommune bruger tilbud i andre regioner.
ADL, Orientering og Mobilitytræning	Størstedelen af kommunerne anvender tilbud i egen kommune, eller i de kommuner som der er indgået samarbejdsaftale med. Flertallet angiver herudover Synscenter Refsnæs, jf. afsnit 3 om Synscenter Refsnæs. Enkelte tilbud anvender kun egne kommunale tilbud – enkelte anvender tilbud og opholdssteder i andre regioner
Læring/ udredning	Størstedelen af kommunerne anvender tilbud i egen kommune, eller i de kommuner, som der er indgået samarbejdsaftale med. Flertallet angiver herudover Synscenter Refsnæs som rekvireret tilbud. Enkelte tilbud bruger kun egne kommunale tilbud – enkelte anvender tilbud og opholdssteder i andre regioner
Specialrådgivning omkring inklusion af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse	Det overvejende flertal af kommuner rekvirerer indsatser fra Refsnæs Synscenter – typisk i samarbejde med egne synskonsulenter. En enkelt kommune anvender IBOS, Københavns Kommune, og en enkelt kommune anvender Center for døvblindhed/ høretab - Ålborgskolen.
Alternativ kommunikation	Det overvejende flertal af kommuner rekvirerer indsatser fra Refsnæs Synscenter og/ eller anvender tilbud i egen kommune
Andet (andre indsatser)	Det overvejende flertal af kommuner rekvirerer indsatser fra Refsnæs Synscenter og/ eller anvender tilbud i egen kommune eller samarbejdskommune. Af andre indsatser nævnes: Materialelaboratorium, tværfaglig skoleudredning (Refsnæs)

2.2 Kommunale samarbejder og tværkommunale samarbejdsaftaler

Som det fremgår af ovenstående opsamlinger af kommunernes svar på de udsendte spørgeskemaer bliver visse typer af højt specialiserede indsatser, "IKT-understøttelse" og "Sproglig indsats", hovedsagligt varetaget på kommunernes egne tilbud (eller i netværkskommuner).

De andre typer af indsatser varetages i samarbejde med andre specialiserede institutioner (primært Synscenter Refsnæs). Få kommuner anvender kun egne kommunale tilbud til varetagelsen af *alle* kommunens indsatser i forhold til begge delmålgrupper.

Kommunerne oplyser at der er indgået flere tværkommunale samarbejdsaftaler i regionen, såsom Synscentralen og SCR-Roskilde. De fleste indsatser løses i egne kommuner eller i samarbejdskommuner. Dette gælder således indsatser varetaget i Synscentralen, CSU-Slagelse, SCR- Roskilde som alle bliver anvendt meget af nær- og samarbejdskommuner. Materialet peger ikke på at de forskellige kommunale netværk rekvirerer indsatser på tværs af hinanden – når der rekvireres indsats uden for det kommunale netværk er det primært Synscenter Refsnæs, der anvendes (derudover IBOS, Geelsgård RH, Ålborgskolen).

De nødvendige fagpersoner – også i fremtiden:

De fleste kommuner henviser til at synskonsulenterne i kommunikationscentrene har en specialiseret synsfaglig ekspertise, og at samarbejdet i netværkskommunerne sikrer at synskonsulenterne har det nødvendige faglige niveau. Nogle kommuner henviser til at de ved særlige behov for særligt specialiserede indsatser rekvirerer Synscenter Refsnæs.

Samarbejde om fremtidig udvikling af de højt specialiserede indsatser

Kommunerne henviser primært til de internt strukturerede samarbejdsaftaler i netværkene. Nogle kommuner henviser også til det fortsatte samarbejde med Synscenter Refsnæs.

En kommune udtrykker, i spørgeskemasvar, dyb bekymring for dét tilfælde at specialistvejledningen og den faglige sparring som Synscenter Refsnæs udbyder skulle forsvinde i fremtiden.

2.3 Kommunernes udfordringer til sikring af højt specialiserede indsatser og tilbud

Som gennemgangen af højt specialiserede indsatser og tilbud viste, jf. afsnit 2.1, er der flere indbyrdes samarbejdsaftaler mellem kommunerne. Det fremgår af besvarelserne at kommunerne stort set altid varetager indsatserne IKT – understøttelse og Sproglig indsats selvstændigt (enten i egen kommune eller i tilbud i kommune, som der er indgået samarbejdsaftale med). I forhold til de øvrige indsatser er det ifølge kommunernes besvarelser meget varierende om indsatserne løses i egen kommune, i kommune som der er indgået samarbejdsaftale med, eller på tilbud uden for kommunerne.

Det generelle billede i besvarelsen af spørgeskemaerne, er, at der blandt kommunerne ikke ses nogle udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede

indsatser i regionen, så længe Synscenter Refsnæs kan varetage de højest specialiserede indsatser, som kommunerne ikke selv kan varetage.

Kommunerne henviser i spørgeskemaerne til at deres egne tværkommunale netværk og Synscenter Refsnæs løser indsatserne på højt niveau. En kommune udtrykker bekymring for at yderkommuner har svært ved at opretholde det nødvendige niveau af idrætstilbud til målgruppen, mens én kommune skriver at kan være lang ventetid på skolemateriale, som udarbejdes af Synscenter Refsnæs.

Herudover udtrykte ekspertpanelet bekymring i forhold til at kunne sikre det tilstrækkelige kompetenceniveau hos medarbejdere i kommunerne, der arbejder med enkeltintegrerede børn, som følge af de ændrede måder at organisere skolen på hvor lærernes specialisering inden for hhv. indskoling, mellemtrin og overbygning er ensbetydende med mange lærerskift i et skoleforløb.

Ekspertpanelet udtrykte ligeledes bekymring for det synsfaglige kompetencegrundlag hos de fagprofessionelle, der er i barnets nærmiljø og varetager undervisningsopgaven hos den del af målgruppen, der er inkluderet i et alm. folkeskole. Kompetencegrundlaget hos fagprofessionelle er afgørende for graden af vellykket inklusion. Kompetenceudvikling udbydes af Synscenter Refsnæs og understøtter synskonsulenternes vejledningsopgave af fagprofessionelle, der underviser børn og unge i målgruppen.

På workshoppen i december 2014 blev der bl.a. peget på følgende initiativer, der kunne være med til at sikre den nødvendige, fremtidige koordination og planlægning på tværs af kommuner og regioner af de højt specialiserede indsatser og tilbud for børn og unge med alvorlige synsnedsettelser:

- Forløbsbeskrivelser, der kobler sig på evidens og i den enkelte sags behandling
- Initiativer til dialog med ministeriet/uddannelsesinstitutionerne om etablering af en specialistuddannelse på synsområdet.
- Etablering af en form for netværk, der kan generere og sprede viden på synsområdet. Netværket forudsættes at involvere både de pædagoger og lærere der arbejder med synshandicappede børn.
- Det anbefales at leverandørerne udvikler mere fleksible tilbud, der er mere imødekomende over for købernes behov.

3. Synscenter Refsnæs – de lands- og landsdelsdækkende funktioner

Synscenter Refsnæs er et højt specialiseret landsdækkende tilbud for blinde og svagsynede børn. Region Sjælland har ingen myndighedsopgaver – men alene et leverandøransvar over for kommunerne. Region Sjælland er driftsherre for Synscenter Refsnæs.

Synscenter Refsnæs leverer ydelser indenfor

- Specialrådgivningen
- Specialskole
- Botilbud

Specialrådgivningen på Synscenter Refsnæs

Specialrådgivningen leverer ydelser i form af rådgivning, vejledning, udredning, undervisning, kursusvirksomhed, videns arbejde og materialeproduktion til børn og unge med synsnedsættelse i alderen 0-17 år, deres forældre og de fagprofessionelle, der optræder i børnenes/de unges dag- og skoletilbud.

Specialrådgivningens ydelser leveres både inden for KaS (Koordinering af Specialrådgivning) og VISO enkelt- og gruppesager.

Tilsvarende leverer et Spielmeyer Vogt-team rådgivning, vejledning, udredning, undervisning, kursusvirksomhed og vidensarbejde i forhold til børn og unge med Spielmeyer Vogt Syndrom, deres forældre og fagprofessionelle i børnenes/de unges dag- og skoletilbud.

Kvaliteten i Specialrådgivningen og Spielmeyer Vogt-teamet sikres i et tæt samarbejde med VISO i Socialstyrelsen, som er ansvarlig for vidensudviklingen.

Ydelserne i Specialrådgivningen er objektivt finansieret og dermed uden umiddelbar betaling for kommunerne

Specialskole på Synscenter Refsnæs

På specialskoleområdet har Synscenter Refsnæs tilbud på følgende områder

- Børneskole, folkeskoleloven § 20, stk. 3
- Efterskole (skoledel), folkeskoleloven § 20, stk. 3
- Efterskole (fritidsdel), servicelovens § 66 stk. 1,6
- STU (Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse), Lov nr. 564 om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov
- Særligt klubtilbud/fritidstilbud efter servicelovens § 36

Tilbud på skoleområdet er delvist takstfinansieret (en andel er objektivt finansieret)

Botilbud på Synscenter Refsnæs

I botilbuddet leveres

- Døgnophold og aflastning efter servicelovens § 66 stk. 1,6 eller § 107
- Aktivitets- og samværstilbud efter Servicelovens § 104

Tilbud på botilbudsområdet er fuldt takstfinansieret.

3.1 Kommunernes samarbejdsaftaler med Synscenter Refsnæs

Synscenter Refsnæs har et tæt samarbejde med de kommunale synskonsulenter i forhold til at målrette og tilpasse specialrådgivning, så det matcher de kommunale og lokale behov. Samarbejdet foregår på individniveau, når de lokale synskonsulenter indstiller et barn eller ung med synsnedsættelse til specialrådgivning, eller i konsulentnetværk, som Synscenter Refsnæs faciliterer.

I relation til 15 kommuner, heraf 10 beliggende i Region Sjælland, har Synscenter Refsnæs abonnementsaftaler om levering af specifik synsvejledning målrettet bestemte borgere i alderen 0-17 år. Aftalerne er indgået med det formål at videreføre den eksisterende opsøgende

specialrådgivning fra Synscenter Refsnæs i forbindelse med ordningens ophør som landsdækkende funktion pr. 1. januar 2004 jf. Socialministeriets bekendtgørelse nr. 793 af 15.9.2003.

På alle ydelsesområder (objektivt såvel som takstfinansieret) indgår Synscenter Refsnæs i kontinuerlig dialog med de enkelte kommuner, så de individuelt tilrettelagte indsatser kan tilpasses den enkelte. Der er fleksibilitet i ydelserne, der både kan have kort og lang varighed, foregå lokalt eller på Synscenter Refsnæs og i alle sammenhænge skræddersys efter den enkelte borger og kommunes behov.

Indholdet i takstydelseerne evalueres årligt på konferencer med deltagelse af sagsbehandlere, synskonsulenter, UU-vejledere, forældre og barnet/den unge. Ydermere sker en kontinuerlig tilpasning i direkte dialog med barnet/den unge, dennes synskonsulent, sagsbehandler/forældre mm.

3.2 Synscenter Refsnæs – det nødvendige baggrundstæppe for de kommunale samarbejder

I kommunernes besvarelser på de udsendte spørgeskemaer var Synscenter Refsnæs ofte nævnt som en nødvendig tilkøbsmulighed/ alternativ til kommunernes egne ydelser, når det gælder varetagelsen af højt specialiserede indsatser på Synsområdet. Da det nedsatte ekspertpanel behandlede kommunernes tilbagemeldinger på de udsendte spørgeskemaer, var der således også enighed om at Synscenter Refsnæs' ydelseskatalog danner et nødvendigt baggrundstæppe for at kommunerne kan opretholde, og sikre, det nødvendige og påkrævede niveau, når det gælder løsningen af de højt specialiserede indsatser på synsområdet i forhold til målgruppen.

Ekspertpanelet vurderede at Synscenter Refsnæs eksempelvis på følgende områder fungerer som et nødvendigt, og uundværligt, baggrundstæppe, når kommunerne også i fremtiden skal sikre et højt niveau i løsningen af højt specialiserede indsatser:

- Udredning (herunder småbørns- og skolekurser)
- Psykologbistand
- Kursusafholdelse for fagprofessionelle
- Materialeproduktion, hvor Synscenter Refsnæs er landets eneste aktør
- Positionen som landsdelsdækkende videns institution, hvor den højest specialiserede viden inden for synsområdet er samlet
- Fastholdelse og udvikling af synsfaglige netværk for målgruppen, deres forældre og synskonsulenter
- Efterskoletilbud/STU

3.3 Udfordringer i samarbejdet – kommuner og Refsnæs imellem

Synsområdet har ikke enstrenget struktur. I kommunerne er der forskel på hvilke opgaver der varetages lokalt i skoler/institutioner, hvilke synskonsulenterne er involveret i, hvilke der henvises til kommunikationscentrene/synscentralen og hvilke der henvises til Synscenter Refsnæs.

Mange steder er det i praksis synskonsulenterne, der definerer snitfladerne, mellem den lokale opgavevaretagelse i de 3 kommunesamarbejder og den særligt specialiserede indsats i de lands- og landsdelsdækkende funktioner, når de indstiller til myndighed, hvilke tilbud børnene skal have tilbudt. 10 kommuner i Region Sjælland har indgået abonnementsaftaler med Synscenter Refsnæs om videreførelse af den tidligere opsøgende specialrådgivning, i praksis varetagelse af synskonsulentopgaven eller dele heraf.

På workshoppen blev det behandlet, hvorledes tilgængelige indsatser og tilbud bliver benyttet således at den nødvendige ekspertise opretholdes. For at gøre dette blev skelnet mellem tilbud med forskellig finansiering. Det blev konstateret at de objektivt- og de abonnementsfinansierede tilbud på Synscenter Refsnæs, kommunikationscentrene og på Synscentralen bliver benyttet. Ligeledes benyttes det nye efterskoletilbud og STU på Refsnæs.

Anderledes forholder det sig med de takstfinansierede pladser på botilbuds- og Børneskoleområdet på Refsnæs. Her udfordrer det manglende brug af pladser Synscenter Refsnæs mulighed for at opretholde den ekspertise, der er en forudsætning for Synscenters Specialrådgivning.

Udfordringen tages op i Synscenter Refsnæs bilaterale samarbejde med kommuner, hvor tæt opfølgning på enkeltintegrerede børn og kompetenceudvikling for de professionelle, der er omkring børnene gøres til den nye base for Synscenter Refsnæs vidensarbejde. Samtidig udgør efterskolen en base for Synscenter Refsnæs vidensarbejde.

4. Sammenfatning

Som grundlag for en belysning og behandling af den centrale udmelding i rammeaftale-regi blev der indledningsvis, december 2014, afholdt workshop for udbydere og bestillere inden for synsområdet og efterfølgende gennemført en spørgeskemaundersøgelse der indbefattede Region og kommunerne medio 2015. Slutteligt blev der gennemført en efterfølgende behandling af spørgeskemasvarene, og drøftelse af udfordringer, i ekspertpanel i september 2015. Det blev pointeret af ekspertpanelet at kommunernes og Region Sjællands besvarelse af det udsendte spørgeskema inviterede til beskrivelse af en øjeblikkelig situationstilstand for den enkelte besvarer (kommune eller Region), mens arbejdet på workshoppen og den efterfølgende behandling i ekspertpanelet var mere fortolkende processer, der inddrog erfaringer fra et længere tidsspænd og med et bredere fælles perspektiv.

Kommunerne i Region Sjælland melder om 114 børn/unge med synshandicap, heraf er 81 registreret i Synsregistret fordelt på 23 børn/unge med isoleret synshandicap, 43 børn/unge med sammensatte vanskeligheder og 15 børn/unge under udredning/datafejl.

Af højt specialiserede regionale tilbud anvender kommunerne Synscentralen (Vordingborg), CSU Slagelse (Center for Specialundervisning) SCR Kommunikation (Specialcenter Roskilde) og Synscenter Refsnæs.

Inden for spektret af højt specialiserede indsatser varetages "IKT-understøttelse" og "Sproglig indsats" hovedsageligt lokalt på kommunens andre tilbud, mens andre typer indsatser varetages i samarbejde med andre specialiserede institutioner - og herunder Synscenter Refsnæs. Der er indgået flere tværkommunale samarbejdsaftaler, og når der rekvireres indsats

uden for det kommunale netværk er det primært Synscenter Refsnæs, der anvendes i form af abonnementsaftaler, specialrådgivning i KaS samt takstfinansierede undervisning- og botilbud, herunder Efterskole og STU.

Samlet kan det konkluderes at for de ca. 100 synshandicappede børn, der er indrapporteret i forbindelse med den centrale udmelding i region Sjælland løftes kommunernes vejlednings- og rådgivningsforpligtelse fornuftigt i de tre tilbud, der leverer ydelser inden for området (Synscentralen Vordingborg, CSU Slagelse, CSR Roskilde). Synscenter Refsnæs udgør en forudsætning for den mest specialiserede opgaveløsning med specialrådgivning i form af udredning, materialeproduktion, uddannelse af fagprofessionelle og vidensbaseret af det synsfaglige arbejde. Hertil med facilitering af synsfaglige netværk for målgruppen, deres familier og synskonsulenterne.

4.1 Perspektiver på udfordringer og anbefalinger i det fremtidige samarbejde

I arbejdet med den centrale udmelding i region Sjælland er identificeret et behov for at skabe klarhed over hvor forskellige opgaver kan løses mest hensigtsmæssigt, så det sikres, at der over for det enkelte barn/ unge ydes den mest optimale indsats. I workshop i december 2014 blev det anbefalet at udarbejde forløbsbeskrivelser, der kobler sig på evidens og i den enkelte sags behandling kan være vejledende for, hvilke komponenter der skal indgå i tilbuddet til det enkelte barn/ unge. Dette arbejde er siden taget op af Socialstyrelsen, der med involvering af de centrale aktører på synsområdet arbejder med en forløbsbeskrivelse: Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år.

Samtidig er identificeret behov for at gå i dialog med uddannelsesinstitutionerne om etablering af en specialistuddannelse på synsområdet. Dette behov imødekommes af University College Syddanmark, Institut for blinde og svagsynede, der har etableret en pædagogisk diplomuddannelse for synsprofessionelle blandet andet med moduler inden for udredning og læring, rehabilitering og udvikling. Imidlertid består en udfordring i at få hold op at stå og modulerne gennemført med et rimeligt deltagergebyr, når holdene er små.

Behov for at etablere et netværk, der kan genere og sprede viden på synsområdet er aftalt løftet af Synscenter Refsnæs, der som en del af KaS-kontrakten driver netværk både for målgruppen, deres familier og synskonsulenter.

Tilsvarende arbejder Synscenter Refsnæs med udvikling af ydelser, der er mere fleksible og imødekommende over for købernes behov, sådan som arbejdet med den centrale udmelding har vist behov for. Synscenter Refsnæs udbyder kurser for fagprofessionelle i forløb af varighed tilpasset den enkelte køber. Kurserne tilbydes gennemført både på Synscenter Refsnæs og lokalt hos køberne. Med øget fleksibilitet i udbud af kurser styrkes kommunernes mulighed for at sikre de nødvendige kompetencer hos de professionelle der er i børnenes nærmiljø; hjemme i skole og dagtilbud.

